

Aljechin és Capablanca küzdelme a sakkozás világ bajnokságáért

Prága, szeptember 14.

A sakkvilág érdeklődésének a londoni csapattalajlások lezajlása után, amelyek a magyar színeknek hozták meg a diadalmat, most egy igazán elsőrendű szenzáció szolgáltalt tápot és öt héten át sakkozókban egyébről sem fognak beszélni, mint a buenosairesi nagy eseményről, egyébről sem fognak foglalkozni, mint az Aljechin-Capablanca világ bajnoksági küzdelem játékműveinek elemzésével.

A lakus nagyközönséget a páros mérkőzésnek jólban érdeklődik a nagy sakksportversenyek, mert az elsősegért versengő riválisok előretörése, a finis izgalmai igazi sportbeli szenzációkat jelentenek és a győztest gyakran az utolsó forduló napjáig nem lehet biztosan tippelni. A közönségnek vannak kedvencei, akiknek drukkol, akiknek előrehaladása boldog örömet, letörése alapos bosszúságot okoz, néha nagy meglepetést kelt egy-egy autzájder váratlan feltörése, néha egy-egy ismeretlen talentum jelenik meg a sakk-arénán, aki egyszerre a legjobbak közé küzd magát. Egyezőval a verseny a maga kiszámíthatatlan esélyeivel nemcsak a versenyzőket, hanem a nagy közönséget is izgatja a leghatékonyabb eszközök a sakkpropagandájának, de belső fejlődésének is, mert a megnyitások elmélete minden sakksportverseny alkalmával tekintélyesen kibővíti a versenyjátékműveket a taktikai lehetőségeknek kiaknázhatatlan tárházát is tartalmazza.

A versenyek azonban nem adnak feleletet arra a kérdésre, hogy a mesterek egymásközi viszonylatában tulajdonképpen melyik az erősebb. Mindenesetre van egy kivételes klasszisa, itt a Capablanca, Lasker dr., Aljechin, Bogoljubow és Niemzowics gárdára gondolunk elsősorban, amelynek minden tagja favoritként száll a sikkra s előkelő helyezést is ér el, de az elsősegért sokszor imponderabilisák determinálják, pillanatnyi indiszpozíció, egy kis elmézés, egy autzájderrel szemben vesztett játszma gyakran végtelenen visszahúzza a favoritot. Capablanca például harmadik helyre került Moszkvában, mert verseny közben egy terhes szentpétervári szünetlőn vállalkozott, ahelyett, hogy a szünetet pihenésre fordította volna, mégsem vonhatta senki kétségbe, hogy ő a világ legerősebb sakkozója, a champion of the world.

Az egymásközi erőviszonyt a páros mérkőzés dönti el, mert itt a két sakkmesternek nem kellőnközi ellenfelek legyőzéseivel kell előrehaladni, hanem egymás leírásával, a játszmák sorozatából tehát feltétlenül ki kell látni, hogy melyik az erősebb. Ezért a világ bajnokságait a cím bevezetése óta mindig páros mérkőzésen döntik el.

A modern sakkvilág keletkezése után Steinitz volt az, akinek a sakkozók társadalom a világ bajnoki címet a nyolcvanas években adományozta. Senki sem kellett elvennie, mert egyszerűen nem volt más ellenfele. Akik el akarták venni tőle, mint a magyar származású Gumbert és az orosz Csigorin, azokat féltelmes biztonsággal győzték le. Végre emberére akadt és Lasker Emanuel dr., a feltörő új zseni 1892-ben, majd 1896-ban megfeszítette a sakkirályt trónusától. Igaz, hogy a már öregedő Steinitzot verte meg.

Harmanc éven keresztül Lasker volt a sakkvilág koronázatlan királya. Tündöklő versenyeredményei mellett páros mérkőzéseiben, amelyeket Marshallal, Janowskyval, Schlechterrel és Tarrasch dr.-al vívott meg, bizonyította be, hogy legyőzhetetlen. Végre utólrta Steinitz tragédiája, az öreges végzettsé 1920-ban Havana városában elvesztette címét szerencsés riválisával, az akkor 32 éves Capablancával szemben.

Capablanca amolyan sakksportagyagerek volt, aki már négyéves korában jól játszott és városi-mak legjobb játékosait sikerült legyőznie. A sakksportagyagerek igen korán törnek le, így például allig hallunk már valamit arról a longyelzsidó csodagyagerekről, Rezszevitzről, aki a háború idején ejtette bannulába Európa sakkvilágát. Már hatéves korában szünetlőn előadást rendeztek számára a metropolisokban s a kis gyereket pam-lagra állították, úgy szaladgált a körben felállított asztalok előtt és tetthe meg huzásait. Később Amerikába ment ki és egy pár versenyen elég szép sikerrel is szerepelt, most már azonban a nevé is elfelejtették talán. Nem vált belőle nagy sakkozók, csak laurionon a csodálatos elméjének történetében.

A csodagyagerek Capablancából azonban a világ legnagyobb sakkozója fejlődött ki. Már amikor, mint gyerekekben, az 1911. évi sansebastiani versenyen az első díjat megnyerte Rubinstein és az európai mestergárda előtt, feltétlen biztonsága és nagy ereje megmutatkozott, hogy Laskernek ő lehet az egyetlen komoly riválisa. Közébsőtt azonban a nagy világégés s így a várvavárt találkozó 1920-ig lefordított ki.

A sakkvilágban még ma is nagyon sokat vitatkoznak a Lasker-Capablanca-mérkőzésről és annak realitását kétségbevonják. Tagadhatatlan, hogy Laskerre súlyos hátrányt jelentett a környezeti, Kuba szigetének trópusi klímája, amely elhagyasztotta, teljes erejének kifejtésében gátolta. Ez a vélemény még erősbőtt akkor, amikor a trónusát vesztett sakkirály az 1924. évi newyorki versenyen Capablancát előtt első díjat nyert, bár éppen riválisa elleni játszmáját vesztette el és amikor az 1925. évi moszkvai versenyen, a második helyen végezve, szintén megelőzte Capablancát. Akkori játszmájuk döntetlen volt. Capablanca

azonban az egész játszma derekán előnyösebb helyzetet vívott ki magának. Az 1926. évi newyorki versenyre Laskert már nem is hívták meg, ezen a mérkőzésen azonban Capablanca olyan óriási formát mutatott, hogy mindenkinek el kellett ismernie: méltó a világ bajnoki cím viselésére.

Lasker, aki nemcsak, mint sakkművész, hanem, mint életbölcs is nagy, magában bizonyára elismeri Capablancát fiatalágának előnyét és ezért nem is bír revánsot a kubai világ bajnoktól, holott a sakkvilág ma is benne látja az egyedüli mestert, aki Capablancát legyőzhethet. Talán meg akarja tartani az emberiséget abban a hitben, hogy utóbbi nagyszerű versenyeredményei következtében egyenlő erős ellenfele a mostani világ bajnoknak.

Most Aljechin, az orosz arisztokrata emigráns, száll sikkra a kubai bajnokkál a világ bajnoksági címért. Osztatlan érdeklődés figyel fel erre a mérkőzésre is, amibár a szakértők már előre látják, hogy Capablanca most még olyan erőben van, hogy a világ bajnoki címet tőle elvenni nem lehet. Valószínűleg nem sikerül ez Aljechinnek sem, bár kétségtelen, hogy a sakkmesterek mostani generációjában — Laskertől eltekintve — egyedül ő méltó arra, hogy Capablancával össze-umérje erejét. Sakkpályafutása szédületes iramot mutat. Mindössze 34 éves, de már 1910. év óta a sakkerek szakadatlan láncolata sakkpályafutása s tíz nagy versenyen aratott győzelme a legjobb aktív sakkozók avatják. Mert sem Lasker, sem Capablanca nem aktív versenyzők, a nagy csatákat kerültek és igen nagy ritkaság, amikor egy-egy versenyen sorompóba szállnak.

Aljechin ellenben fáradhatatlan, részt vesz az összes jelentősebb sakkvilágban és rutinja,

versenyeredményei egyre gyarapodnak.

A papírfórma mindenesetre Aljechin ellen szól. Kévs versenyen találkoztak még Capablancával: ezerkilencszázötvenben Pétervározt, 1922-ben Londonban, 1924-ben pedig Newyorkban találkoztak, míg az 1926. évi newyorki versenyen négy játszmát váltottak egymással. Ebből a hét játszmából Capablanca kettőt nyert meg, a többi döntetlennel végződött.

Két stílus mérkőzik egymással. Capablancát gépsakkozónak nevezik. Legnagyobb ereje abban áll, hogy ellenfeleinek legszédítőbb kombinációját a legegyszerűbb eszközökkel, pillanatok alatt szel-reli le és olyan hadállásokat teremt, amelyeket — ha azokban csak minimális előnye van — győzelemre vezet, vagy pedig döntetlennel tesz. Sokan száraznak tartják ezt a stílust, inkább azt mondhatók, hogy olyan kristályos tisztasága, mint a hegyi forrás vize. Ezzel szemben Aljechin a kombinációkban érzi otthon magát, játszmái későrege állítottak, tele vannak örvényekkel és szakadékokkal, amelyekbe a nálánál gyengébb ellenfelek erőtlentül hullanak alá. Ennek a két stílusnak mostani összecsapása olyan sakkvilágjátékot ígér, amelyek a sakkiródalomnak mindig igazgyöngyei lesznek.

A mérkőzést husz játszma rá köthetik meg, nyertes az lesz, aki előbb nyer hat egyet. Ha egyik fél sem éri el a husz játszma belül a kívánt pontszámot, a küzdelem eldöntetlen. Capablancának némi előnyre szolgál az is, hogy a játszmák gyorsabb tempójuk a rendez verseny-küzdelmeknél, aminköz Aljechin szokott. A versenyjátékműben ugyanis egy játékosnak harminc lépést kell megtennie két órá belül, míg a mostani mérkőzésen az ugynevezett Capablancaféle gondolkodási idő érvényes, amely két és fél órára 40 lépést ír elő. Ez a korlátozott idő nagy hátrányt jelent Aljechin számára, aki így nem tudja teljes mértékben kombinálóképességét kifejteni.

A mérkőzés szeptember 15-én kezdődik meg s annak társaságát a United Press részletes jelentésekben számol be, amelyeket a P. M. H. is rendszeresen közölni fog.

V. Z. dr.

Páratlan szépségű cseppkőbarlangot tárnak fel a gömörhosszúsi hegyek oldalában

Tizenkét kilométer terjedelemben csavarodnak az eddig feltárt folyók, termek és bujkálnak a földalatti patakok — Az ősember tanyája volt a barlang és emlékei beszélik a primitív kultúráról

— A Prágai Magyar Hírlap munkatársától —

Pelsőc, szeptember 14. A gömörhosszúsi hegyek oldalában, alig egy-két kilométernyire a magyar határtól, emberemlékeztől óta unatkozna szürke sziklahasadékok, amikbe, ha kíváncsi pásztorgyerekek bele is mászott; alig akadt egy-egy terebély helyiség, barlang vagy odú; legfeljebb denevérek laktak, embernek alig volt kedve bemászni nyirkos kövei közé. Ha meg látnivalónak kellett a barlang, ott volt a tőzszomszédságában a világhíres aggteleki, a maga tüneményes cseppkővel; a turisták, természetkedvelők odaözönlöttek, senkinek sem volt kedve az Isten háta mögött titokzatoskodó kecsői és hosszúsi barlangokba beljebb furakodni.

Időközben azonban országhatárt festettek Aggtelek és Hosszúsi közé, megszapordtak a cseppkő őrző finácok, több lett a hivatalos terepbejárás s immáron arra is kellett ügyelni: nem rejtőzik-e egynemely cseppkőszáru a határmenti barlangok öblében?

Tavaly ősszel történt, hogy egy bátor finác, érdemes feljegyezni a nevet: Majkó nevű szlovák fiú, beljebb merészkedett egy ilyen barlangnyílásba s tovább menve az évszázadok óta ismert barlangi előszobán: vékony hasadékok talált, mely ismeretlen mélységbe vezető sötét tőntöngöt, akár-hogy vetitettek is bele akár-mennyi fényt.

Ez a gömörhosszúsi cseppkőbarlang felfedezésének kezdete. Ez tavaly történt s azóta állandó kutatóexpedíciók indulnak a titokzatos cseppkőbarlang folyosói közé s eddig

tizenkét kilométer hosszúságú csodaszép barlangot sikerült felfedezni.

A barlangkutatás lelke Bartal Dezső pelsőci tanító, aki az első expedíciótól kezdve fáradhatatlan propagálójá és istápolója lett a barlang ügyének.

A leszállás

Az első kutatók kötelekkel ereszkedtek le a barlang előszobájából induló függőleges, roppant szűk nyíláson a tulajdonképpeni alsó termekbe. Az első héroszi munkát végezték: nem tudták hová jutnak, meddig jutnak s merre lendíti őket a kötél... Harmanc méter mélységig kellett lemászniuk a kötélben, míg földet érhetek. Ma már három erős létra köti össze függőlegesen a kiindulási pontot a barlang mélyével. Vigyázva kapaszkodunk rajta.

Hét acetilén-lámpa imbolgató fénye, mint röppenő tűzbogarak a sötét éjszakában. Visszhangzik a sziklafolyosó, ahogy az utolsó létramászó is lehuppan a sáros barlangi pádimen-tomra s most hosszú-hosszú folyosó következik, néhol erősen guggolva lehet tovább-jutni csak benne, de ahogy lámpánk fénye

odavetődik a sziklafalakra, már előreveti igéző látványát a barlang. A színes, rózsaszín, sárga, fehér cseppkőek színorgója és formátömege az, ami ezután négy órahosszat következik. Csetlünk-botlunk a kis folyosón, míg hirtelen kitárul, megöblösödik a barlang torka és templom mekkoraságú csodálatos terem fogad.

Halk neszezéssel csöpgő a víz. Stalak-titok és stalagmitok épülnek, tornyosodnak, szélesednek és hegyesednek előttünk. Evez-redek munkájába néhány másodpercig belesünk. A magnéziumláng felvillan s némán állunk a termek fönsege előtt. Vastag cseppkőek, függők és felfelé tornyosodók, aztán ezernyi apró, mint a bevert szög, odább japáni napernyők, egyenes cserkészbotok, víz-esékek, tündérszlopok, ívek és hidak. Csupa szín, forma, ötlet, csillogás. Talán ember nem járta, szem nem látta némelyiket soha, most, hogy rádobjuk a reflektorok néma fényét. Szinte várnád, hogy a megkövesedett vizesé-k halk morajlással zuhogni kezdenek s a sziklaoduk pazar építményei alatt a kaecsaláb halkan fordulni kezd.

A folyosók

Cikk-cakkos folyosók indulnak ki a termekből, legtöbbnek még végét sem érték eddig az expedíciók s ki tudja, hol fog véget-érni egy-egy folyosó? Csillag, pompás vízi patakok szélesednek fekete tavakká a nagyob termekben. Itt, a föld alatt két patak is folydogál árkados folyosók alatt. Honnan? Hová? Ki tudja? Néhol tédig gázolunk benne. Semmi élőlény a patakokcska vizében. Denevérmaradványok az egyik sziklaoduban. Hogy juthattak vajjon be s hol var a többi titokzatos nyílás, mely a külvilággal összekötötte a barlangot?

Holt vizek felett...

Visszhangzik minden. Ezer és ezer szlop, cseppkő, csepegés, száraz porond és nyirkos szikla, tocsogás, topogás, apró fénytűz, keserves kapuzkodók, fenséges termek és alacsony alagutak. S így vagy tizenkét kilométer össze-visszaságban. De ez még nem az egész barlang. Ujjabb és ujjabb expedíciók fogják kutatni, mert az a kérdés: nincs-e összeköttetésben az aggteleki. Ezideig semmi közös utat nem találtak.

Lámpánk körül egy aprózárnnyu bogárka fickándoz. Hogy került ide? S egyáltalában, laktak-e itt valaha élőlények? Ember, állat?

Az ősember telepe

Hát igen! Mint pompás ebéd után a desz-szert, úgy kínálkozik felénk a barlang végső nagy szenzációja, az ősember telepe! Zavar-talanul, nem háborítottan maradt meg, ki tudja, hány évezred óta.

Restaurant Residence

Praha Česká Banka palotájában, Vodičkova ul.

Naponta este 8-tól cigányzenekar hangversenyez

Kitűnő konyha

Pilzeni ősforrás

Féltizenegytől nagy táncműsor

A közönség táncol

Szabad bemenet

Magyar nemzeti ételek

Elsőrangú ebédmenü 10.— korona

Szűk teremben vagyunk. Ha lábunkkal kaparjuk a földet, az agyag alól különös, fekete porszerűség hull: régi tűzhely hamuja. Nedves, ragacos, körülötte a tűzhely farvázának megkövesedett nyílásai. Számtalan cseppkőves lyuk a földben.

Jobbán nézzünk utána: finoman vájva a földet, fekete s vörösbarna cserépedénydarabok kerülnek elő a hasadékokból. Némelyiken primitív disz: rácsosatos. Legtöbbje sima. Fazékdarabok. Szenvedélyesen vajakunk a nedves homokban, az őshamu között. Nagyobb s apróbb cserepek kerülnek elő. Elvinni természetesen nem szabad, az a barlang disze marad. Egyáltalában: a barlang belső szépségére, épségben maradására nagy gondot fordít a vezetőnk. Okulva az aggtelekin: ezt a barlangot már óvják a sáros lábaktól s a fákllyafüsttől.

Az ősember telepének nagy szenzációja csak ezután következik. Apróbb odokban szénrel rajzolt krix-kraok emlékeztetnek az embertelepek unaloműző óráira. A fantázia-dusabbak mindenféle látnivalókat olvasnak ki a fekete vonalakból, amik felett lassan füvgyserji finom réteg ülepedett le már... Régi cserép, régi hamu, régi rajz... Felettük, közöttük megcseppkövesedett már minden. Évszázadok, évezredek lassu munkája lepte el az utolsó ember lábnyomát, míg egyszer csak lármás, bakancsszöges, villanylámpás kutatók özönlöttek el s hajoltak hozzájuk izgatott szemmel, kíváncsi szóval.

Hiszen járták ezt régebben is. De nem igen sokat tudott róla mondani sem Hunfalvy könyve, sem Bartholomaeus uram műve: a Comitatus Gömöriensis. A kecsői parasztok is csak bűdöstői barlangoknak nevezték s nemigen törődtek vele, mikor egy ágas fa segítségével az előszobájáig jártak. Most már felfedezett nagy barlang, urban világhírrege felé. Elmúlt az az idő, mikor égő papiros fénye mellett nézték előcsarnoka cseppköveit; ma már létrán lehet bejutni odvába s acetilén világit.

De villany kellene belé és számtalan létra, palló, meg néhol sziklarobbanás. Nem elég az önkéntesen megajánlott turista 10.— 10 korona: merve, állami támogatás kelleve hozzá, hogy a barlang látogatott legyen s a hozzávezető út kifogástalan. (Az autói ugyan csak megszenvedte a döcönös falusi utat, prima ballongummijával is.) Egyáltalán: a pompás barlang csupán néhány száz tizezer korona megajánlással lenne azzá, amivé pedig predestináltatott: Szlovenszko egyik leg-szebb természeti gyönyörűségévé. Addig azonban, bármilyen pompás, csillogó és pazar látnivaló is, csupán barlangkutatók, el-szánt turisták és antropológusok vállalkozhatnak megközelítésére.

Szombathy Viktor.

— A „Korunk“ új száma. A „Korunk“ szeptemberi száma rendkívül érdekes cikket hoz Kemény Gábor tollából Szabó Dezső és a magyar sorsprobléma címmel. Az Erdélyből Budapestre került szociológus mélyreható analízissel fedi fel Szabó Dezső sokat vitatott rapzodikus, szenvedélyes munkájának szociális motívumait. Boda István befejezi tanulmányát, amelyben azt mutatja ki, hogy kultúránk azért van válságban, mivel elvesztettük az igazság kritériumát, s nincs értékmerőnk. A legszenzációsabb az új számban azonban az új regény, amely e számmal indul. Leonhard Frank regénye: a „Polgár“, az utóbbi évtizedek legszebb és legnagyobb irodalmi terméke, a modern szociális irodalom éposza, amelyben szenvedélyes erővel látjuk megszületni az új embert, a szociális embert az individualizmus béklyóiba zárt nyárspolgárból. A „Polgár“ amellett, hogy a polgári társadalom tragikusan meg-rázó kritikája, lélektanilag érzékletesen felépített ember-sors-regény. Mélyenjáró és szép írás Pap József novellája: Szélmármos a mennyekben, amely a tulvilági büntetés újszerű, érdekes értelmezését adja irodalmi formában. A karikatura szociális jelentőségét mélyíti el Szántó György cikke: a karikatura mindig az egyéniséget teszi nevétségessé, tehát az individualizmus ellensége, tehát a kollektív szellem pionírja. Gaál Gábor befejezi érdekes tanulmányát a filmről és a filmkritikáról. A „Kulturkronika“ rovat főbb cikkei: A sport milliósmai. Az árnyék, mely dolgozik. A pszichologia határai. Munkás és paraszt mozgalmak Japánban. A mai párisi színház. Magyar könyvgyarmatok. A beleség ellen beoltott fák, s egy új rovat: Kulturkronika rövid hírekben. A „Szemle“ rovatban: Lovinescu: A mai román irodalom. Dosztojevszki Anna Grigorovna írásában. Paul Morand: Az élő Buddha. R. Fülöp-Miller: Lenin és Gandhi. A Szintézis. Reményi József: Emberek nem sirjatok s egy könyvzemle rovat. Simándy Pál a Gaál Makkai: Ady-könyv kritikájához szól hozzá s kiemeli Makkai könyvének értékeit.